

Maandag 20 mei 2019

TivoliVredenburg - Grote Zaal - 20.15 uur

Inleiding 19.30 uur - Thea Derks

CANADA'S NATIONAL ARTS CENTRE ORCHESTRA

Alexander Shelley, dirigent

Erin Wall, sopraan

James Ehnes, viool

Claude Vivier 1948 - 1983

Lonely Child, voor sopraan en orkest (1980)

Felix Mendelssohn 1809 - 1847

Vioolconcert in e, opus 64 (1844)

Allegro molto appassionato

Andante

Allegretto non troppo - Allegretto molto vivace

Pauze

Johannes Brahms 1833 - 1897

Symfonie nr. 2 in D, opus 73 (1877)

Allegro non troppo

Adagio non troppo

Allegretto grazioso: Quasi andantino - Presto ma non assai

Allegro con spirito

The 50th Anniversary European Tour of Canada's National Arts Centre Orchestra is made possible with leadership support from Tour Champions Janice and Earle O'Born, Major Partners Margaret Fountain, C.M., DFA(h) and David Fountain, C.M., Education Partner Dasha Shenkman, OBE, Hon RCM, and Supporting Partner Elinor Gill Ratcliffe, C.M., O.N.L., LL.D. (hc). The National Arts Centre also wishes to thank the Government of Canada for its support. And also the following donors and sponsors: Janice and Earle O'Born, Margaret and David Fountain, Dasha Shenkman, Elinor Gill Ratcliffe.

Een orkest als cadeau voor een jong land

In 1967 vierde Canada zijn 100-jarig bestaan, onder andere met de oprichting van het National Arts Centre. Dit opende pas twee jaar later daadwerkelijk zijn deuren in hoofdstad Ottawa en ontwikkelde zich sindsdien tot een hotspot van muziek, theater, opera en dans. In 1969 werd ook het National Arts Centre Orchestra opgericht, dat uitgroeide tot een van de vaandel dragers van de Canadese orkestcultuur. Het orkest viert zijn vijftigjarig bestaan met een zevendelige concerttournee door Europa, geleid door de Britse dirigent Alexander Shelley. Canada is weliswaar een onafhankelijk land, maar toch geldt Koningin Elisabeth nog altijd als staatshoofd. Het orkest benadrukt zijn banden met het Oude Continent met werken van Mendelssohn en Brahms, maar presenteert wél twee Canadese solisten. De violist James Ehnes speelt het Vioolconcert van Mendelssohn en de sopraan Erin Wall zingt *Lonely Child* van haar landgenoot Claude Vivier.

Claude Vivier - Lonely Child

In de serie bizarre componistenlevens mag de naam van Claude Vivier niet ontbreken. Hij heeft zijn ouders nooit gekend en groeide op in een weeshuis in Montréal. Op zijn derde werd hij geadopteerd door een arme Frans-Canadese familie. Tien jaar later ging hij naar een katholieke kostschool om zich voor te bereiden op het priesterschap. Zijn liefde voor poëzie en muziek bleek echter groter dan zijn liefde voor God en op zijn achttiende ging hij compositie studeren aan het Conservatorium van Montréal.

In 1971 kwam hij naar Europa, waar hij studeerde aan het Instituut voor Sonologie in Utrecht en bij Karlheinz Stockhausen in Keulen. Zeven jaar later begon hij aan een lange reis door Azië, waar hij vooral werd geïnspireerd door Balinese en Japanse muziek. De klankkleuren uit deze contreien vonden hoorbaar hun weg naar zijn eigen muziek, bijvoorbeeld in zijn succesvolle opera *Kopernikus*.

De immer rusteloze Vivier trok in 1982 naar Parijs, waar hij een jaar later werd doodgestoken door iemand die hij had opgepikt van de straat. Even wonderlijk als gruwelijk detail: op zijn bureau lag het onvoltooide manuscript van *Glaubst Du an die Unsterblichkeit der Seele*, waarin hij zijn eigen dood haast letterlijk lijkt te beschrijven.

Als geadopteerd kind voelde Vivier zich ontheemd, daarom boetseerde hij als het ware een eigen levensgeschiedenis in muziek. Hij zei hierover: 'Ik gaf vorm aan mijn afkomst zoals ik dat wilde en deed alsof ik vreemde talen sprak.' In zijn vocale stukken gebruikt hij vaak een zelfverzonnen taal, zoals in bovengenoemde opera *Kopernikus* en de 'opéra-fleuve' *Rêves d'un Marco Polo*.

Lonely Child is een van de zes composities van deze 'opéra fleuve'. Vivier componeerde het in 1980 in opdracht van de Canadian Broadcasting Corporation. De tekst schakelt tussen Frans en zijn eigen fantasietaal en het wordt wel beschouwd

als zijn zelfportret. Hij omschreef het zelf als 'een lang lied over eenzaamheid'.

De muziek heeft een statisch karakter, met traag voortschrijdende klanktexturen die ritmisch veelal gelijk opgaan met de zangstem. *Lonely Child* opent met een lang uitklinkende slag op een bronzen klankschaal, waarna de strijkers dalende lijnen introduceren en de sopraan een weemoedige melodie inzet. Doordat de instrumenten voornamelijk zeer hoge of zeer lage noten spelen, ontstaat een grote ruimtelijkheid. De eerste violen omkleden de zangstem met een glanzend soort klanksluier van dicht bij elkaar liggende tonen.

Zo roept Vivier een archaische wereld op die ergens tussen hemel en aarde lijkt te zweven. Het terugkerende gegons van de klankschalen en een intermezzo van plechtige slagen op de grote trom versterken de sfeer van een ritueel. Vivier gebruikt niet de gangbare akkoorden maar scheidt muziek die eigenlijk puur nog uit klank bestaat; alle tonen zijn ontleend aan de zangpartij. Op die manier weeft Vivier een betoverend klanktapijt dat voortdurend van kleur verschiet - zelf sprak hij van 'kleurzuilen'. Gaandeweg wordt de zangpartij geëxalteerder, waarbij de stem naar een steeds hoger register opstijgt. Na zo'n twintig minuten eindigt *Lonely Child* met enkele eenzame slagen op de klankschaal.

Mendelssohn - Violconcert

In 1835 werd Felix Mendelssohn hoofd van het Gewandhaus in Leipzig, waar hij tevens kapelmeester werd. Hij benoemde zijn jeugdvriend Ferdinand David tot concertmeester en schroefde het niveau van het Gewandhausorchester flink omhoog. In 1838 besloot hij een violconcert te schrijven voor David. Dit nam echter nogal wat tijd in beslag want Mendelssohn voelde de hete adem in zijn nek van het populaire Violconcert van Ludwig van Beethoven. Pas na zeven jaar was het stuk af. Tijdens de première in 1845 moest David verstek laten gaan, waarna de nog maar 14-jarige Joseph Joachim de honneurs waarnam.

In plaats van de gangbare inleiding door het orkest plaatst Mendelssohn de solist meteen bij de opening in de spotlights met een lyrische melodie in het hoogste register. Dit meeslepende thema wordt even later overgenomen door het orkest. Na een stormachtige passage introduceren de houtblazers een smachtend tweede thema. De violsolist begeleidt dit met een aangehouden lage toon, maar neemt al snel de melodie over. Een virtuoze cadens vol stuiterende arpeggio's en ritmische verschuivingen voert terug naar het begin. Zonder pauze zet een solofagot het tweede deel in. In een wiegende drielige maatsoort spelen solist en orkest serene melodielijnen, waarbij gestreken en geplukte noten elkaar afwisselen. Koperblazers interrumperen met een ietwat martiaal thema, waarop de solist de show steelt met dubbelgrepen en tremoli. Na een ingetogen slotpassage opent een koperfanfare het derde en laatste deel, een schuimend rondo dat voortbouwt op de snel stijgende en dalende arpeggio's uit de cadens van het eerste deel.

Johannes Brahms - Tweede Symfonie

De carrière van Johannes Brahms nam een hoge vlucht nadat Robert Schumann zijn loftrumpet had gestoken. Hij was onder de indruk van enkele van diens pianostukken, die hij omschreef als 'versluierde symfonieën'. Desondanks voltooidde Brahms pas in 1876 zijn Eerste Symfonie, waar hij naar eigen zeggen 21 jaar aan had gewerkt. Net als Mendelssohn kampte hij met de schaduw van Beethoven, wiens Negende Symfonie hij moest zien te evenaren of zelfs overtreffen. Na de succesvolle première bombardeerde dirigent Hans von Bülow Brahms' eersteling niet voor niets tot 'Beethovens Tiende'.

Al een jaar later presenteerde Brahms zijn Tweede Symfonie, die hij componeerde tijdens een zomervakantie in de Oostenrijkse provincie Karinthië. Zij wordt vaak vergeleken met Beethovens Zesde Symfonie en kreeg eveneens de bijnaam 'Pastorale'. Zelf schreef Brahms echter aan zijn uitgever: 'Mijn symfonie is zo melancholiek dat je het niet zult kunnen verdragen.'

Het eerste deel opent inderdaad weemoedig, met een gedragen themavariatie van cello's en contrabassen dat wordt overgenomen door de hoorns. Na een passage met duister paukengeroffel ontstaat een onstuimige climax, waarna de melancholieke sfeer terugkeert. Het hierop volgende *Adagio* wordt opnieuw geopend door de cello's, die een broeierig thema introduceren dat beantwoord wordt met een tegenmelodie van de fagotten. Een opgewekte melodie van de solohobo tegen pizzicati van de cello's zet het derde deel in gang. Al snel mengen de overige houtblazers zich in het betoog met dartele loopjes; de strijkers produceren ritmische, fel aangezette akkoorden. De uitgelaten sfeer contrasteert sterk met de voorafgaande twee delen.

Het vierde en laatste deel is een bruisende finale met wervende blazersmotieven en heroïsche strijkers. De symfonie eindigt met uitbundig klaraengeschal. Brahms' advies aan zijn uitgever om deze symfonie 'in rouw' te presenteren lijkt dan ook eerder ironisch bedoeld te zijn.

Thea Derks

Alexander Shelley - dirigent

Alexander Shelley is Music Director van het National Arts Centre Orchestra, Eerste gastdirigent bij het Royal Philharmonic Orchestra in Londen, en was van 2009 tot 2017 chef-dirigent bij de Nürnberger Symphoniker. Ook is hij artistiek leider bij Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, dat een ECHO en Deutsche Gründerpreis won als 'Zukunftslabor' (toekomstlaboratorium).

De in 1979 in Londen geboren Shelley studeerde cello en orkestdirectie in Duitsland. In 2005 won hij met unanieme stemmen het dirigentenconcours van Leeds. Sindsdien leidde hij vooraanstaande orkesten, waaronder het Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, Gewandhausorchester Leipzig en het Orchestre de la Suisse Romande. Ook leidde hij diverse

opera-uitvoeringen met de Koninklijke Deense Opera, de Opera Lyra, de Opera van Montpellier, en zijn 'eigen' Canada's NAC Orchestra. Shelley maakte opnames voor Deutsche Grammophon en Analekta.

Erin Wall - sopraan

Erin Wall kan bogen op een zeer uitgebreid en drie eeuwen omspannend repertoire op het gebied van opera en concertmuziek: van Mozart en Beethoven tot Britten en Strauss. Ze zong belangrijke rollen bij vooraanstaande operahuizen, waaronder de Metropolitan Opera in New York, Canadian Opera Company en de Lyric Opera in Chicago. Met orkest (Chicago Symphony Orchestra) zong ze o.a. de *Vier Letzte Lieder* van Richard Strauss. Bij Canada's National Arts Centre Orchestre debuteerde ze in 2007. Met hetzelfde orkest solearde ze in Mahlers Achtste Symfonie, en in 2015 zong ze in de première van Zosha Di Castri's *Dear Life*. In haar discografie prijkt o.a. een Grammy Award voor Best Classical Album (Mahler VIII - 2010), opgenomen met het San Francisco Symphony Orchestra.

James Ehnes - viool

James Ehnes' (Brandon - Manitoba, 1976) carrière voerde hem naar meer dan 35 landen op vijf continenten. Hij kreeg zijn eerste vioollessen op vierjarige leeftijd, en vijf jaar later was hij protégé van de beroemde Canadese violist Francis Chaplin. Zijn talent kwam voor een breed publiek tot uiting in 1987, toen hij de Grand Prize in Strings won bij de Canadian Music Competition. Op 13-jarige leeftijd maakte hij zijn solodebuut bij het Orchestre Symphonique de Montréal. Sinds zijn debuut in 1993 bij het NAC is hij een veelgevraagde solist bij dit orkest. In de tussentijd won hij vele prijzen en concoursen, waaronder de Ivan Galamian Memorial Award, de 'Canada Council for the Arts' Virginia Parker Prize, en een 'Avery Fisher Career Grant'. Voor zijn recente opname van Aaron Jay Kernis' Vioolconcert (met het Seattle Symphony Orchestra o.l.v. Ludovic Morlo) won hij een Grammy Award voor 'Best Classical Instrumental Solo'. James Ehnes bespeelt een 'Marsick' Stradivarius uit 1715.

National Arts Centre Orchestra

Canada's National Arts Centre Orchestra werd in 1969 opgericht. De huidige Music Director is Alexander Shelley. Het orkest, met niet alleen Canadese musici, verzorgt meer dan honderd concerten in Ottawa, in Canada en de rest van de wereld, waaronder China, vaak met internationale solisten en artiesten. Als cultuurdrager van Canadese kunst geeft het regelmatig opdrachten aan componisten, al dan niet in combinatie met creatieve geesten uit andere kunstvormen. Ook educatie is een belangrijke pijler onder het orkest. Voor meer informatie over hun internationale jubileumtournee, zie nacotour.ca.

National Arts Centre Orchestra

Viool I: **Yosuke Kawasaki** (concertmeester, solo), **Noémi Racine Gaudreault**, (assistent-concertmeester, assistent solo), **Elaine Klimasko**, **Carissa Klopoushak**, **Marjolaine Lambert**, **Jeremy Mastrangelo**, **Manuela Milani**, **Karoly Sziladi**, **Emily Westell**, **Martine Dubé***, **Erica Miller***, **Heather Schnarr***

Viool II: **Josefina Vergara*** (gast-aanvoerder tweede-viool, solo), **Winston Webber** (assistent-aanvoerder, assistent solo), **Mark Friedman**, **Richard Green**, **Frédéric Moisan**, **Leah Roseman**, **Edvard Skerjanc**, **John Corban***, **Daniel Godin***, **Soo Gyeong Lee***, **Veronica Thomas***

Altviool: **Jethro Marks** (aanvoerder, solo), **David Marks**, (assistent-aanvoerder, assistent solo), **David Goldblatt**, (assistent aanvoerder, assistent solo), **Paul Casey**, **David Thies-Thompson**, **Kelvin Enns***, **Sonya Probst***

Cello: **Rachel Mercer** (aanvoerder, solo), **Julia MacLaine**, (assistent aanvoerder, assistent solo), **Timothy McCoy**, **Marc-André Riberdy**, **Leah Wyber**, **Karen Kang***, **Carole Sirois***

Contrabas: **Joel Quarrington**, (aanvoerder, solo), **Vincent Gendron**, **Travis Harrison***, **Talia Hatcher***, **Paul Mach***

Dwarsfluit: **Joanna G'froerer** (aanvoerder, solo), **Kaili Maimets***

Hobo: **Charles Hamann**, (aanvoerder, solo), **Anna Petersen**

Althobo (Cor Anglais): **Anna Petersen**

Klarinet: **Kimball Sykes** (aanvoerder, solo), **Sean Rice**

Fagot: **Christopher Millard** (aanvoerder, solo), **Sharon Kuster***

Hoorn: **Lawrence Vine**, (aanvoerder, solo), **Julie Fauteux** (assistent-aanvoerder), **Elizabeth Simpson**, **Micajah Sturgess***, **Olivier Brisson***

Trompet: **Karen Donnelly** (aanvoerder, solo), **Steven van Gulik**, **Michael Fedyshyn***

Trombone: **Donald Renshaw** (aanvoerder, solo), **Colin Traquair**

Bastrombone: **Douglas Burden**

Tuba: **Chris Lee** (aanvoerder, solo)

Pauken: **Feza Zweifel** (aanvoerder, solo), **Jonathan Rance***

Slagwerk: **Kenneth Simpson**, **Jonathan Wade**

*gastmusici

Nu in de verkoop

Internationale Toporkesten, Barok & Klassiek, Avontuurlijke Muziek, Minimal Music, Romantiek op Zondag, AVROTROS Vrijdagconcerten, Amsterdam Sinfonietta, Internationale Topensembles, Orkest van de Achttiende Eeuw, Dutch Classical Talent, Klassiek in de Cloud, Familieconcerten, Sunday Afternoon Jazz, Nederlands Kamerkoor, Holland Baroque, Nederlandse Bachvereniging, Zaterdagmiddagconcerten, Hertz op Zondag...

En nog veel meer